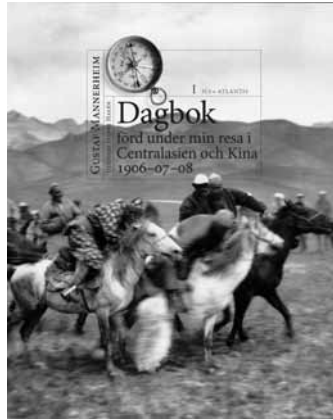

Mannerheimin suuri ratsastus

■ KARI SELÉN

Gustaf Mannerheim: *Dagbok förord under min resa i Centralasien och Kina 1906 – 07 – 08*, 1–3. Julkaisija Harry Halén, SLS 2010.

Mannerheim vastaanotti lyhyen harkinta-ajan jälkeen maaliskuussa 1906 tehtävän, jollaista hän ei osannut odottaa. Venäjän yleisesikunta lähettäisi hänet tiedustelumatkalle halki Keski-Aasian ja Kiinan. Tehtävän sotilaallinen luonne piti salata. Sen vuoksi Mannerheim liittyi ranskalaisen professori Paul Pelliot'n johtamaan tutkimusta tekevään retkikuntaan. Mannerheim lähti matkaan heinäkuun alussa 1906 junalla ja laivalla. Samarkandissa hän nousi hevosen selkään ja varsinainen tiedustelumatka alkoi. Hän kulki ratsain noin 10 000 kilometriä ja muilla kulkuneuvoilla noin 4 000 kilometriä. Matkan todellisen tarkoituksen naamioimiseksi Mannerheim keräsi kansatieteellistä tietoa ja esineistöä ynnä teki antropologisia mittauksia ja valokuvasi ahkerasti muitakin kuin sotilaallisesti kiinnostavia kohteita. Mannerheim otti matkallaan noin 1 260 valokuvaa, joista kuutisenkymmentä epäonnistui. Kysymys ei ollut yksinomaan tiedustelumatkan luonteen salaamisesta, vaan Mannerheim oli kiinnostunut ei-sotilaallisen tutkimustyön tekemisestä. Toista tuhatta Mannerheimin keräämää esinettä päätyi kansallismuseon kokoel-

miin. Aasian-matkansa aikaiset päiväkirjat ja muut muistiinpanot hän lahjoitti Suomalais-ugrilaiselle Seuralle. Jälkikäteen voi todeta, että Mannerheimin tiedustelumatkan tieteelliset tulokset olivat huomattavammat kuin sotilaalliset tulokset. Hänet promovoitin Aasian-matkansa tieteellisten saavutusten vuoksi filosofian kunniatohtoriksi itsenäisen Suomen ensimmäisessä maisteri- ja tohtoripromootiossa toukokuun lopulla 1919.

Pelliot'n ja Mannerheimin yhteistyö toimi huonosti ja Mannerheim jätti ranskalaisen retkikunnan jo alkumatkasta Kashgarissa ja teki pääosan matkasta omana retkikuntanaan. Kelvollisen tulkin puute häittäsi. Asiat eivät aina tulleet selväksi. Näin tiedustelijan oli tyytyminen paikannimiin, joiden korrektiuteen hän ei voinut luottaa. Hän katsoi parhaaksi hankkia itselleen kiinankielen alkeistaidon. Mannerheimin itselleen tekemä ruotsalais-kiinalainen matkaparlööri löytyy teoksen kolmannesta osasta. Mannerheim saapui Pekiniin oltuaan matkalla kaksi vuot-

ta. Hän viipyi siellä Venäjän lähetystössä kuutisen viikkoa järjestäen muistiinpanojaan ja aloitellen yleisesikunnalle menevän raportin laatimista. Hän palasi Pietariin lokaan alkupäivinä vuonna 1908. Pietarissa valmistunut yleisesikunnalle tehty raportti käsittää 173 sivua. Siinä Mannerheim käsittelee havaintojaan yksinomaan sotilaallisen merkityksen kannalta. Kansatiede, antropologia ja kulttuuri saivat jäädä matkapäiväkirjan sivuille.

Keski-Aasian kielten ja kulttuurien tuntija filosofian tohtori (h. c.) Harry Halén on rakentanut Mannerheimin matkapäiväkirjasta, muistikirjasta ja Mannerheimin ottamien valokuvien luettelosta sekä muutamasta muusta asiakirjasta matkaa kuvaavan kokonaisuuden. Halén julkaisee muistikirjan hieman lyhennettynä. Hän on jättänyt pois sellaiset kohdat, joiden sisältämä tieto löytyy myös päiväkirjasta. Näin poistot eivät vähennä teoksen sisältämää informaatiota.

Harry Halénin ote on tekstikriittinen. Julkaisija ilmoittaa johdannossa valitsemansa toimitusperiaatteet, joita hän noudattaa johdonmukaisesti. Hän kunnioittaa Mannerheimin tekstejä eikä lähde suotta peukaloimaan niitä. Pääosa julkaisijan tekemistä muutoksista liittyy paikan- ja henkilönnimien sekä Kiinaan liittyvien termien normalisoimiseen ja modernisoimiseen. Halén ei kuitenkaan hylkää Mannerheimin käyttämiä muotoja, vaan on ilmoittanut ne paikannimi- ja henkilöhakemistoissa. Luetavuuden lisäämiseksi julkaisija on jakanut tekstin kappaleisiin ja va-

rustanut pitkiä virkkeitä pilkuilla. Sen sijaan voi kysyä onko tällaisessa editiossa perusteltua korjata sellaisia kirjoitusvirheitä, joilla ei ole sisällöllistä vaikutusta. Se saattaa herättää lukijassa epäilyksen alkutekstin parantelusta.

Mannerheimin matkapäiväkirjasta on vuosikymmenien saatossa ilmestynyt lukuisia versioita eri kielillä, ensimmäiset ruotsiksi ja englanniksi vuonna 1940. Suomeksi se ilmestyi kaksiniteisenä kirjana 1940–41. Sen jälkeen siitä on ilmestynyt lukuisia eri tavoin toimitettuja ja lyhennettyjä laitoksia ainakin hollanniksi, tanskaksi, kiinaksi, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Nyt käsillä oleva alkukielinen laitos on edeltäjiään täydellisempi. Se on myös ammattimiehen työtä. Halén on tehnyt huolellisen tieteellisen edition. Esimerkiksi saa kylvätä Mannerheimin ottamien kuvien luettelo, johon hän on merkinnyt hakasulkuihin numerot, joiden avulla kuvat on löydettävissä museoviraston kokoelmista.

Kuvatoimittaja Peter Sandberg, joka on aikaisemminkin julkaissut Mannerheim Keski-Aasian matkan kuvia, on ottanut teokseen 170 valokuvaa, joista monet julkaistaan nyt ensi kerran. Lisäksi matkapäiväkirjaan sisältyy lukuisia Mannerheimin tekemiä piirustuksia ja karttoja.

Svenska Litteratursällskapet i Finland ja Bokförlaget Atlantis ovat tehneet kulttuuriteon kustantaessaan Harry Halénin toimittaman teoksen. Halén on onnistunut erinomaisesti ottamassaan tehtävässä. Hän on julkaissut korkeatasoisen ja kattavan lähdeteoksen Mannerheimin matkasta halki Keski-Aasian.

Kirjoittaja on filosofian tohtori.